

ТИПОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕКСТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ярослав КУЛІК

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
історико-філологічного факультету
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'ячука»*

Науковий керівник:

Оксана МЕЛЬНИЧУК

*докторка філологічних наук, доцент, професорка
кафедри романо-германської філології
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'ячука», м. Рівне*

Актуальність представленого дослідження зумовлена значною увагою сучасної теорії та методики навчання іноземних мов до формування компетентностей, які забезпечують цілісне сприйняття іноземної мови як системного явища. Особливого значення набуває розвиток навичок читання, які формуються на основі систематичного використання різножанрових та різнотипних іншомовних текстів. У практиці навчання англійської мови читання є одним із базових умінь, яким має оволодіти кожен учень незалежно від рівня мовної підготовки. Водночас ефективне формування цієї навички потребує звернення до проблематики типології текстів, що широко представлені в сучасних підручниках та навчально-методичних матеріалах.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні типології текстів у навчанні англійської мови та виявленні їхніх лінгвістичних і методичних особливостей у процесі формування навичок читання та іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Поняття «текст» розглядаємо як багатоаспектну мовну одиницю. У контексті навчання іноземних мов воно виконує функцію виокремлення певного мовленнєвого фрагмента в межах продуктивних і рецептивних видів мовленнєвої діяльності. Продуктивна мовленнєва діяльність реалізується в усній (говоріння) та письмовій формах, тоді як рецептивна охоплює аудіювання та читання. Текст визначають як

«єдність речень, розташованих у певній послідовності й пов'язаних між собою за змістом, інтонацією, стилем і комунікативною спрямованістю за допомогою різних мовних засобів» [5]. Іншомовний текст є впорядкованою сукупністю речень, об'єднаних спільним комунікативним завданням [1; 2]. З огляду на це, текст виступає багатоаспектною одиницею навчання в межах іншомовної комунікації, забезпечуючи реалізацію процесів вербальної взаємодії. Тексти для читання, які використовуються у підручниках та навчальних посібниках з іноземних мов, є важливим джерелом інформації про соціально-економічні, політичні та культурні аспекти життя країни, мова якої вивчається. Їх цілеспрямоване використання сприяє формуванню у здобувачів іншомовної комунікативної компетентності лінгвістичного, мовленнєвого та соціокультурного характеру.

Робота з текстами сприяє розвитку загальнонавчальних, стратегічних, компенсаторних, прагматичних, дискурсивних і культурологічних компетентностей. У цьому контексті тексти є ключовим засібом опанування іншомовної комунікації та культури країни, мова якої вивчається, та продуктами мовлення й мовленнєвої діяльності [1], що зумовлює їх дослідження в межах лінгвістики та теорії комунікації.

Основна думка тексту, за спостереженнями дослідників, реалізується через абзаци речення, які виконують структурно-композиційну функцію [3; 4]. Відповідно, автор навчального тексту повинен забезпечити його логічний поділ на абзаци, кожен із яких містить окрему смислову мікротему та виконує роль елемента загальної композиції тексту.

Фундаментальні зміни в парадигмі іншомовної освіти зумовили переосмислення підходів до добору навчальних матеріалів для читання. Сучасні тексти повинні відповідати низці вимог: бути інформативними, сприяти розвитку іншомовної комунікативної компетентності, формувати інтерес до вивчення мови, ілюструвати функціонування мовних одиниць у різних контекстах, стимулювати навчальну мотивацію та забезпечувати розвиток іншомовного комунікативного потенціалу учнів.

Зазначені вимоги підкреслюють важливість типології текстів у системі навчання іноземної мови. Навчальний текст визначається як «будь-який обсяг інформації, що використовується для навчання, незалежно від того, чи є він автентичним, чи спеціально створеним» [1, с. 113]. Він також може зазнавати адаптації відповідно до рівня мовної підготовки учнів, що передбачає зміну складності без втручання у зміст [2].

Особливе місце в типології займають автентичні тексти, тобто тексти, створені носіями мови для носіїв мови. Вони характеризуються природним мовним наповненням і насиченістю культурно зумовленими одиницями, що може ускладнювати їх сприйняття неносіями мови [1, с. 115]. До таких текстів належать художні твори, інтерв'ю, статті, оголошення, інструкції тощо. Їх використання супроводжується системою дотекстових, текстових і післятекстових завдань, що є важливою умовою формування навичок усвідомленого читання.

У методичній літературі виокремлюють три типи автентичних текстів: (1) автентичні; (2) частково автентичні; (3) неавтентичні (створені з дидактичною метою) [1]. У зарубіжній методиці також виділяють художні, нехудожні та літературні тексти [6]. Крім того, у межах текстології розрізняють статичні, динамічні та абстрактні тексти. Статичні тексти мають описовий характер, динамічні відображають зміни, а абстрактні містять узагальнені поняття та теоретичні міркування [3]. Більш розширену класифікацію пропонує О. Селіванова, виокремлюючи усні, письмові, друковані, адресатні й безадресатні, клішовані, узуальні та вільні, дескриптивні, наративні, експланаторні та аргументативні тексти [4].

Висновки. Отже, робота з текстами є важливим чинником розвитку загальнонавчальних, стратегічних, компенсаторних, прагматичних, дискурсних та культурологічних компетентностей. Вони виступають ключовим засобом опанування іншомовної комунікації та ознайомлення з культурою країни, мова якої вивчається, а також розглядаються як продукти мовлення і мовленнєвої діяльності. Це зумовлює перспективність їхнього дослідження в межах лінгвістики та теорії комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Є. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Панзига О. М. Навчальний текст як матеріальна основа формування мовних компетентностей майбутніх учителів у рецептивних видах мовленнєвої діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2014. Вип. 119. С. 193-197.
3. Редько В. Г., Басай О. В. Зміст і функції текстів для читання у навчальних посібниках елективних курсів з іноземних мов: лінгвокультурологічний контекст. 2015. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/9513/1/%D0%97%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82_%D1%96_%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97_%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B2.pdf

4. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля, 2008. 712 с.
5. Текст як одиниця мовлення й продукт мовленнєвої діяльності. URL: <https://ostapenko.com.ua/ukrayinska-mova/9-kl/tekst-yak-odvnyczya-movlen-nya-i-produkt-movlennyevoyi-diyalnosti/>
6. Braker-Walters, B. A. Informational Text and the Common Core: A Content Analysis of Three Basal Reading Programs. Sage Open. 2014. Issue 4(4). URL: <https://doi.org/10.1177/2158244014555119>